

July 1998

การศึกษานโยบายและ การพัฒนาสมองให้เด็กหัวดี

เกียรติวรรณ อมาตยกุล

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

อมาตยกุล, เกียรติวรรณ (1998) "การศึกษานโยบายและ การพัฒนาสมองให้เด็กหัวดี," *Journal of Education Studies*: Vol. 27: Iss. 1, Article 7.

DOI: 10.58837/CHULA.EDUCU.27.1.7

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol27/iss1/7>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การศึกษานีโอฮิวแมนนิส และการพัฒนาสมองให้เด็กหัวดี

เกียรติวรรณ อมาตยกุล

“ปัจจุบันเราเพิ่งรู้จักการให้การศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เท่านั้น
เราแทบไม่เคยให้ความสนใจกับเรื่องนี้มาก่อนเลย”

ดร.เจโรม บรูเนอร์ (นักวิทยาศาสตร์)

“ไม่เคยมีเลยสักครั้งในชีวิตที่ใครจะให้ความกระจ่างขัดแค้นซ้ำพเจ้าว่า
ซ้ำพเจ้ามีการศึกษา ไปเพื่ออะไร”

พอล เม็กคาร์ตินีย์ (แห่งวงสี่เต่าทอง)

ตั้งธรรมาที่ไหลรินไปสู่ท้องทะเลอย่างไม่หยุดหย่อน ชีวิตมนุษย์ก็ได้มีการ
พัฒนาให้รู้ตหน้าต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาหลายล้านปี รูปแบบอวัยวะต่าง ๆ ของมนุษย์
และความสามารถในการใช้ความคิดของมนุษย์ได้มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะเห็น
ได้จากกะโหลกศีรษะของมนุษย์ได้มีการพัฒนาการให้โตขึ้นเพื่อสามารถบรรจุสมองที่มี
ความสามารถไร้ขอบเขตจำกัดได้มากขึ้นซึ่งกว่าที่สมองของมนุษย์จะได้วิวัฒนาการ
มาถึงขั้นนี้ก็ต้องใช้เวลานานแสนนาน สมองของคนเราเปรียบได้กับ “เครื่องทอผ้าขนาด
มหึมา” ที่ประกอบด้วยหน่วยประสาทที่หนึ่งหมื่นล้านหน่วยที่เชื่อมโยงถึงกันหมด
และพร้อมที่จะมีความคิดและความรู้สึกได้ถึงหลาย ๆ ล้านแบบ ดังนั้นความสามารถ
ของมนุษย์ที่มีมาโดยกำเนิดจึงเป็นสิ่งที่น่าครั้นคร้ามยิ่งนัก เด็กทุกคนที่เกิดขึ้นมาพร้อม
กับสมองที่มีความอัจฉริยะเช่นนี้ก็จำเป็นที่จะเป็นบุคคลที่มีอัจฉริยภาพแฝงเร้นอยู่ในตัวทั้งสิ้น

แต่ทว่า นอกจากความสามารถอันยิ่งใหญ่ของสมองเด็กที่กล่าวมาจะไม่ได้รับการ
เอาใจใส่แล้ว ดูเหมือนว่าทุกวันนี้อัจฉริยภาพที่แฝงเร้นอยู่ในตัวเด็กส่วนใหญ่
ยังโดนทำลายลงอีกด้วย จึงน่าเสียดายที่ชีวิตมนุษย์เราเริ่มต้นอย่างงามหรูแต่กลับต้อง
มาเปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้ามภายในเวลาอันไม่นาน เรื่องนี้มีหลักฐานที่ปรากฏ
อยู่ในสังคมเราดังนี้

- มีโรงเรียนเป็นจำนวนมากที่ได้ให้การศึกษแก่เด็กแล้วรุ่นเล่าด้วยบรรยากาศของความหวาดกลัว ความรุนแรง การใช้อำนาจ การบังคับ การไม่ยอมรับ การไม่เป็นมิตร การแข่งขัน ฯลฯ ทำให้เด็กจำนวนมากขาดที่พึ่ง วุ่นวาย สับสน มีความก้าวร้าว ฯลฯ ซึ่งจะค่อย ๆ ส่งผลให้เด็กเหล่านี้ต้องกลายเป็นปัญหาสังคมไปในที่สุด

- แทบทุกหนทุกแห่งในสังคมในปัจจุบัน มีเยาวชนที่มีปัญหาทางด้านจิตใจ เลิกเรียนกลางคัน ไม่รู้หนังสือ ติดยาเสพติด มีพฤติกรรมชอบทำลายของสาธารณะ มีความผิดปกติทางเพศ และฆ่าตัวตายโดยเจตนามากขึ้นทุกที

ขณะนี้ทั่วโลกได้หมดเปลืองทั้งเงินทองและเวลาไปในการปฏิรูประบบการศึกษา คิดเป็นมูลค่ามหาศาล แต่ผลที่ได้รับกลับเป็นไปในทางตรงกันข้าม คือจำนวนเด็กและเยาวชนที่มีปัญหา กลับมีมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ซึ่งก็ไม่น่าแปลกใจอะไรเลยเพราะความพยายามดังกล่าวมุ่งไปในการเพิ่มข้อมูลทางวิชาการที่แทบจะไม่มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริง แต่กลับเป็นการเพิ่มภาระและความกดดันให้กับเด็กมากขึ้น “การปฏิรูป” การศึกษาที่หลาย ๆ ประเทศกำลังทำกันอยู่นี้ ส่วนใหญ่มีความหมายเพียงแต่เป็นการเพิ่มจำนวนชั่วโมงเรียนให้แก่เด็ก รวมทั้งการเพิ่มเนื้อหาทางวิชาการให้มากขึ้นเท่านั้น

การให้ความสนใจกับข้อมูลทางวิชาการที่ไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงมากเกินไป เช่นนี้ เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กในโรงเรียนสูญเสียความเป็นมนุษย์ไปมากขึ้นทุกที เมื่อไรก็ตามที่เราคิดเพียงว่าเด็ก ๆ เป็นเพียงภาษาหรือผู้รองรับสิ่งที่ผู้สอนจะถ่ายทอดไปให้

กับเด็กและเด็กควรมีหน้าที่เพียงแต่รับเนื้อหาวิชา หรือพยายามจำข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้สอนถ่ายทอดให้ได้มากที่สุดการเรียนรู้อาจจะเป็นเพียงขบวนการเปลี่ยนแปลงคนที่มีความรู้สึกนึกคิด จิตใจให้กลายเป็นหุ่นยนต์หรือเครื่องจักรกลที่มีแต่หน้าที่เก็บรวบรวมสะสมข้อมูล และปฏิบัติตามคำสั่งเท่านั้น ซึ่งขบวนการนี้เองที่ทำให้เด็กนักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย อึดอัด คับข้องใจ และมักจะแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความก้าวร้าว หนีเรียน เสพสิ่งเสพติด แสดงพฤติกรรมแปลก ๆ ซึ่งเราสามารถพบเห็นได้ทั่วไปในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นเด็กหนุ่มสาวทุกคนนี้จึงต้องการการศึกษาแบบใหม่ที่จะทำให้พวกเขาเป็นคนที่สมบูรณ์และมีความสุข

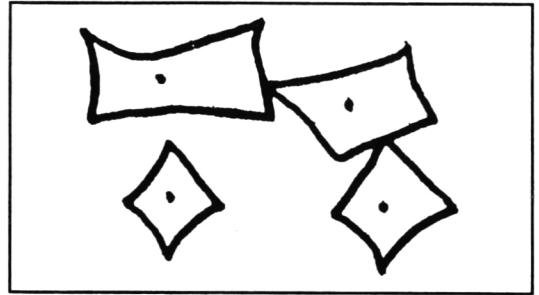
นักวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันได้ประกาศออกมาอย่างชัดเจนว่า คนส่วนใหญ่ได้ใช้อัจฉริยภาพที่มีอยู่ในตัวเพียง ๑% เท่านั้น การศึกษาจึงน่าจะสืบบทบาทสำคัญที่จะนำอัจฉริยภาพที่แฝงเร้นในมวลมนุษย์ออกมาใช้ให้ได้มากที่สุดนี้แหละ คือเป้าหมายสำคัญของการศึกษาสำหรับเด็กและหนุ่มสาวรุ่นใหม่ (Neo-Humanist Education) หรือพูดอีกอย่างได้ว่า การศึกษานี้โอฮิวแมนนิส คือ การศึกษาที่มุ่งพัฒนาอัจฉริยภาพแฝงเร้นในตัวเด็กทุกคนให้ปรากฏออกมาให้ได้มากที่สุด การศึกษาสำหรับคนรุ่นใหม่จะพัฒนา เด็กให้เป็นคนสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน มิใช่เป็นเพียง การป้อนเนื้อหาวิชาการและข้อมูลต่าง ๆ หรือเป็นเพียงการฝึกหัดนักเรียนให้ตอบคำตอบ “ถูก” หรือ “ผิด” ให้ถูกใจครูผู้สอนเพื่อที่จะได้คะแนนดี ๆ เท่านั้น แต่เด็กทุกคนจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กันไปด้วย

เราจะฝึกสมองเด็กให้เป็นคนหวัดดี อย่างไร

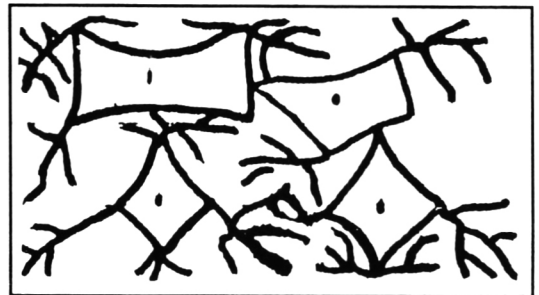
ในปัจจุบันนักวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพของสมองของคนเราได้ยอมรับแล้วว่า เซลล์สมองของคนเราส่วนใหญ่มีจำนวนใกล้เคียงกันทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ คือ มีประมาณ ๑๔,๐๐๐ ล้านเซลล์ เมื่อคนเรามีเซลล์สมองใกล้เคียงกันสมองของคนเราก็น่าจะดีหรือแย่เหมือนกัน แต่ทำไมบางคนจึงหวัดดีเป็นอัจฉริยะ บางคนจึงหวัดไม่ดี หรือที่เรามักจะเรียกกันว่า หวัดซ้เลื้อย นักจิตวิทยาสมัยใหม่ (นีโอฮิวแมนนิส) ได้อธิบายว่า สมองของคนเราจะดีหรือไม่ดีไม่ได้ขึ้นอยู่กับเซลล์สมอง เพราะทุกคนมีจำนวนเซลล์สมองใกล้เคียงกันแต่ขึ้นอยู่กับเซลล์ประสาท (Synapse) ซึ่งเป็นตัวเชื่อมระหว่างเซลล์สมองเหล่านี้ จำนวนเซลล์ประสาทประสาทยิ่งมากขึ้นเพียงใด การประสานงานของเซลล์สมองย่อมดีขึ้น และทำให้สมรรถภาพของสมองมีสูงขึ้น พุดง่าย ๆ ก็คือ คนที่มีสมองดีหรือมีสมองอัจฉริยะจะต้องมีสมองที่มีเซลล์ประสาทประสาทโยงใยกันมากนั่นเอง

ทำไมสมองของคนเราจึงจำเป็นจะต้องการพัฒนาในช่วงแรกของชีวิต ในปัจจุบันนักวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ได้ยอมรับว่า เกินกว่า ๘๐% ของการพัฒนาการทางสมองของคนเราจะอยู่ในช่วง ๖ ปีแรกของชีวิต และจะเกือบเสร็จสมบูรณ์เมื่ออายุประมาณ ๑๐ ปี ดังนั้นในช่วงแรกของชีวิตของคนเราจึงควรได้รับการพัฒนาเซลล์ประสาทประสาทให้สูงสุด ซึ่งพอจะเปรียบเทียบได้ว่าเซลล์ประสาทประสาทคือสวิตช์ไฟฟ้าของสมองซึ่งอยู่ระหว่างเซลล์สมองกับเซลล์สมอง เมื่อเปิดสวิตช์นี้เซลล์สมองก็จะทำงานเชื่อมโยงกันอย่างมี

ประสิทธิภาพ ผู้ที่ไม่ได้รับการพัฒนาเซลล์ประสาทประสาทนี้ตั้งแต่วัยเด็ก แม้จะมีเซลล์สมองคุณภาพดีบรรจุอยู่เต็มสมอง แต่เซลล์สมองเหล่านี้ก็ไม่สามารถทำงานเชื่อมโยงกันได้ จึงทำให้กลายเป็นคนสมองไม่ตืดังในภาพ

ภาพเซลล์สมองของเด็กที่ไม่ได้รับการพัฒนา ทำให้กลายเป็นคนเฉื่อยชา ความจำไม่ดี ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ฯลฯ

ภาพเซลล์สมองของเด็กที่ได้รับการพัฒนา (มีเซลล์ประสาทประสาทมาก) ทำให้กลายเป็นคนสมองไว ความจำดี มีความคิดสร้างสรรค์สูง มีความเชื่อมั่นในตนเอง เก่งรอบด้านในสาขาวิชาต่างๆ เช่น ดนตรี ศิลปะ กีฬา คณิตศาสตร์ ฯลฯ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาสมองของเด็กให้กลายเป็นคนที่เฉลียวฉลาดสติปัญญาดีมีไหวพริบปฏิภาณสูง ฯลฯ จึงเป็นคนละเรื่องกันกับการยึดเยียดให้เด็กได้

เรียนรู้อาชีพต่าง ๆ ก่อนวัยอันสมควรมากเกินไป เช่น เขียน อ่าน คำนวณ ฯลฯ ความจริงแล้ววิชาต่าง ๆ ที่มากจนเกินไปเหล่านี้ไม่มีความจำเป็นในวัยต้น ๆ ของชีวิตนัก เพราะสิ่งเหล่านี้สามารถเรียนรู้กันได้ภายหลัง การเตรียมเซลล์สมองให้สมบูรณ์มากที่สุดในช่วงวัยนี้ต่างหากเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาสมองของเด็กเล็กให้เป็นอัจฉริยะ

การพัฒนาเซลล์ประสาทของเด็กร่างกายได้อย่างไร

- จัดสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การที่พัฒนาการทางสมองของคนเราเกิดขึ้นถึง ๘๐% ของพัฒนาการทั้งหมดของสมอง ในช่วงแรกของชีวิตจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในวัยต้นของชีวิตคนเราที่จะต้องได้รับการปูพื้นฐานในทุกด้านที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เช่น ศิลปะ, ดนตรี, กีฬา, วิทยาศาสตร์, คณิตศาสตร์, ภาษา, ความช่างสังเกต การทำสมาธิ ฯลฯ เด็ก ๆ ที่ได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายก็จะกลายเป็นคนที่มีความรอบตัว ไม่มีจุดอ่อนในเรื่องใดเป็นพิเศษ

- การพัฒนากล้ามเนื้อมือกล้ามเนื้อเท้าของเด็กเล็กโดยเฉพาะฝ่ามือฝ่าเท้าที่มีเส้นประสาทมารวมกันอยู่มาก ในปัจจุบันนักวิทยาศาสตร์จำนวนมากได้ยอมรับแล้วว่า สมองที่ดีของเด็กมีความสัมพันธ์กับการพัฒนากล้ามเนื้อมือกล้ามเนื้อเท้าของเด็ก ถ้าเด็กได้รับการพัฒนากล้ามเนื้อมือกล้ามเนื้อเท้าในช่วงนี้แล้วจะทำให้เซลล์ประสาทประสาทของเด็กได้รับการพัฒนาไปด้วย พุดง่าย ๆ ก็คือ “การเคลื่อนไหวของเด็ก

คือ การพัฒนาสมองของเด็ก” จริง ๆ แล้วเป็นภาวะปกติของเด็กที่อยากเคลื่อนไหว คลาน เกาะเดิน ตั้งไข่ ก้าวเดิน วิ่ง การเคลื่อนไหวร่างกายของเด็กจะมีประโยชน์อย่างมากกับการพัฒนาเซลล์ประสาทประสาทของเด็ก เด็กบางคนที่มีร่างกายอ่อนแอในวัยเด็กเล็กนี้หรือถูกบังคับให้มีการเคลื่อนไหวน้อย จะมีผลให้สมองมีการพัฒนาช้าไปด้วย ในช่วงอายุน้อย ๆ นี้ทั้งบ้านและทางโรงเรียนจึงควรให้เด็กมีโอกาบริหารทั้งมือและเท้ามากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น

... ให้เด็กได้เล่นและเรียนในสถานที่กว้าง ปลอดภัย ที่ชวนให้เด็กอยากคลาน เดิน วิ่ง ซึ่งเมื่อเด็กได้พบสถานที่กว้าง โลง สะอาด ปลอดภัย เด็กจะอยากเคลื่อนไหวตามธรรมชาติอยู่แล้ว

... จะต้องสร้างบรรยากาศให้เด็ก ๆ ช่วยตนเองให้มากที่สุด เช่น ใส่เสื้อผ้าเอง ถอดเสื้อผ้าเอง อาบน้ำเอง เข้าส้วมเอง รับประทานอาหารเอง เด็กบางคนที่ถูกเลี้ยงมาอย่างทะนุถนอมจนอายุ ๔-๕ ขวบ แล้วยังไม่สามารถปอกกล้วยตัวเอง เวลารับประทานอาหารถ่มก็ไม่สามารถบิให้แตกได้ เนื่องจากกล้ามเนื้อไม่มีแรงเพราะไม่เคยใช้ กล้ามเนื้อมือทำอะไรเองมีแต่คนอื่นคอยทำให้ เด็กที่น่าสงสารเหล่านี้ก็จะไม่ได้รับการพัฒนาสมองในช่วงวัยอันสำคัญไปด้วย

... มีกิจกรรมให้เด็กมีการเคลื่อนไหวของมือและเท้ามาก เช่น การทำกิจกรรมประกอบการร้องเพลง เกม เดินรำ ยิมนาสติก โยคะ ปั่นดินน้ำมัน ตัดกระดาษ เล่นไม้บล็อก การเล่นกลางแจ้ง ว่ายน้ำ ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้มีส่วนสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสมองของเด็ก การเคลื่อนไหว-

ไหวของมือ เท้าและนิ้วของเด็กจึงเป็นเสมือนกับการฝึกสมองของเด็กโดยตรง มีนักจิตวิทยาเด็กผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “มือและเท้าของคนเราคือฐานของสมอง ผู้ที่ได้รับการบริหารมือและเท้ามาตั้งแต่เด็ก ๆ (๒-๖ ปี) จะเป็นผู้ที่มีสมองดี มีความคิดฉับไว”

เด็ก ๆ ที่น่าสงสารที่ถูกผู้ปกครองบังคับให้ไปโรงเรียนที่มีแนวคิดที่มุ่งไปทางเร่งเรียนหรือกวดวิชา ต้องถือกระเป๋าหนังสือไปโตๆ ไปโรงเรียนในแต่ละวันเด็ก ๆ เหล่านี้จะได้แต่นั่งอยู่กับที่อ่านตามครู ท่องตามครู เขียนหนังสือ ทำการบ้าน เรียนพิเศษ เด็ก ๆ เหมือนกับถูกสั่งให้ไปอยู่ในสถานที่ที่จะทำให้สมองของเขาอ่อนแอลง วิธีฝึกสมองของเด็ก ๆ จึงไม่ใช่การยึดยึดความรู้เข้าไปเพราะความรู้ที่เด็กถูกบังคับให้เขียน ให้อ่านให้ท่องในวัยนี้แทบจะไม่มีประโยชน์อะไรแก่เด็กเลยไม่ได้ทำให้สมองเด็กดีขึ้น ข้อมูลในสมองของเด็กที่เรียนในโรงเรียนที่เร่งเรียนวิชาการต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะมีมากก็จริง (เช่นอ่านหนังสือพิมพ์ออกก่อนอายุ ๔ ขวบ หรือบวกลบเลขได้ ๔-๕ หลักตั้งแต่อายุ ๒) แต่ก็ยังเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการท่องจำแบบนกแก้ว นกขุนทองเท่านั้น มีนักการศึกษาผู้หนึ่งได้เปรียบเทียบหัวสมองของเด็กเหมือนกับกระจาด เมื่อไปโรงเรียนทางโรงเรียนก็สอนความรู้ต่าง ๆ ความรู้นั้นเปรียบได้กับน้ำในแก้วใบหนึ่ง เมื่อเทน้ำใส่กระจาดซึ่งถ้ากระจาดมีรูรั่วน้ำก็จะไหลออก เมื่อกลับบ้านถูกบีบบังคับให้ดูหนังสือ ก็เท่ากับเทน้ำใส่กระจาดลงไปอีก ๑ แก้ว เมื่อยังไม่พอใจพาลูกไปเรียนพิเศษก็เหมือนกับ

เทน้ำลงในกระจาด อีก ๑ แก้ว แต่ถ้าสมองของเด็กไม่ได้รับการบริหารอยู่เสมอซึ่งหมายความว่ากระจาดไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ไม่ว่าเราจะเทน้ำลงไปในปริมาณเท่าใด น้ำก็จะไหลออกหมด ในสังคมปัจจุบันเราจึงพบเด็กประเภทที่ว่าพอมีอายุ ๔ ขวบเขาว่าฉันมีพรสวรรค์ พอฉัน ๖ ขวบเขาเรียกฉันว่าเด็กเก่ง เด็กหัวดี พอฉันอายุ ๑๐ ขวบ เขาเรียกว่าฉันเด็กธรรมดา ๆ เวลานี้ฉันเป็นวัยรุ่นแล้ว หลาย ๆ คนเรียกฉันว่า เด็กหัวขี้เลื่อย เป็นจำนวนมาก ในทางตรงกันข้ามเราจะพบเด็กเล็ก ๆ อีกมากมายที่ชน เสียงดัง อายากรู้อยากเห็น โลดแล่นไม่มีหยุดอยู่บ้านจะนั่งโต๊ะหนังสือได้ไม่เกิน ๘-๑๐ นาที เรียนพิเศษก็ไม่ยอมเรียน แต่กลับจำอะไรได้มากมายและเรียนหนังสือได้ดี เห็นด้วยไหมกับการพัฒนาสมองของเด็กเล็กตามแนวนี้โอ-ฮิวแมนนิส

บรรณานุกรม

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. **สอนให้เป็นอัจฉริยะตามแนวนี้โอฮิวแมนนิส**, กรุงเทพฯ : บริษัท ที.พี. พรินท์ จำกัด, ๒๕๔๐.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. **เรียน ๆ เล่น ๆ ที่อนุบาลอมาตยกุล**, กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, ๒๕๓๕.

Avadhutika Anandamitra Acarya. **Neo-humanist Education**. Quezon City: Ananda Marga Publications, 1986.

ผู้เขียน

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย